

Nieuwe dynamiek in het land: de regio aan zet

Eind januari hield de Borgingscommissie van het Energieakkoord een grote werkconferentie over lokale energie-initiatieven, en PBL en ECN een symposium over energievoorziening top-down of bottom-up. Op 18 maart zijn er verkiezingen voor Provinciale Staten en de Waterschappen, waarin ook energie een thema is. Tijd voor een stand van zaken.

Eind jaren 80 werden in Nederland meerdere windcoöperaties opgericht, waarvan de 15 overgebleven nog steeds de grootste en meest professionele energiecoöperaties van ons land zijn. Vanaf 2007 volgde een nieuwe golf energiecoöperaties: tot 100 in 2013 en 130 in 2014. Hiernaast is er een groot aantal buurt- en wijkinitiatieven. Al deze groepen hebben een vergelijkbare missie: versterking van de lokale economie, terugdringen van het energieverbruik, groter aandeel hernieuwbare energie. De 11 grootste coöperaties hebben bij elkaar 18.500 leden en zijn vooral te vinden op het platteland, de landelijke Windcentrale heeft er nog eens 15.000. Nieuwe, kleinere hebben elk meestal zo'n 100 leden en zijn zowel in steden als op het platteland te vinden. De bijdrage van energiecoöperaties aan energiebesparing is niet goed te meten en aan de capaciteit van hernieuwbare energie nog beperkt: 4% van het opgestelde windvermogen (waarvan twee derde door twee coöperaties in Zeeland en op Goeree-Overflakkee) en nog minder van de zonnecapaciteit (de grootste daarvan is een zonnepark van 0,8 MW, ook op Goeree-Overflakkee).

Verdienmodel

Winst is geen doel van de energiecoöperaties, maar om te blijven bestaan hebben ze wel een verdienmodel nodig. Hans Elzenga en Anne Marieke Schwencke doen dit uit de doeken in een nog te verschijnen artikel in het Tijdschrift Bestuurskunde. Kleine, nieuwe coöperaties zijn intermediair voor aankoop van zonnepanelen of gunstige collectieve inkoop van energie. Het doel is doorgaans om zelf ook wind- en grotere zonneprojecten te kunnen organiseren. Het beheer van windturbines is dankzij de SDE+ subsidie rendabel. Het verwezenlijken van windprojecten is complex en vraagt veel tijd en doorzettingsvermogen. De coöperaties van het eerste uur hebben laten zien dat je op basis van eigen windproductie een professionele en stabiele coöperatieve organisatie kunt bouwen. In het Energieakkoord is afgesproken dat de capaciteit van wind op land van 2.800 MW naar 6.000 MW gaat. Investeerders moeten een participatieplan ontwikkelen, waarbij omwonenden deel kunnen nemen aan planvorming en exploitatie van windparken. Coöperaties zijn daarbij een voor de hand liggende partner. Per regio zal daarbij een samenwerkingsrelatie tussen (andere)

projectontwikkelaars en energiebedrijven gevonden worden. Maar om het aandeel van 4% te behouden, moet dus nog zo'n 150 MW in lokaal eigendom gerealiseerd worden. De genoemde grootste windcoöperaties zijn al bezig met een 100 MW-windproject op de Krammersluizen. In dit – naar eigen zeggen 'grootste burgerinitiatief van Nederland' – zullen burgers voor 20% (40 miljoen) meefinancieren. Het windpark wordt coöperatief eigendom.

Postcoderegeling

Bij zonne-energie is het een ander verhaal. Individuele zon-PV projecten zijn vanwege de salderingsregeling en de gedaalde kostprijs zeer rendabel. Het piekvermogen bedraagt nu 1.000 MW, wat zou kunnen toenemen tot 4-8 GW in 2020. Het aandeel grotere projecten is daarin nog gering. Het Energieakkoord heeft de Postcoderegeling in het leven geroepen, om ook voor mensen zonder eigen dak participatie in zon-PV mogelijk te maken. Dit was aanvankelijk geen succes en 1,5 jaar na het afsluiten van het akkoord is één project gerealiseerd. Ondertussen zijn er verbeteringen in de regeling aangebracht en de komende maanden zal blijken of hiermee een verdienmodel is te creëren. In Bergen is een coöperatie met twee projecten van start gegaan. Tezelfdertijd bleek eind vorig jaar de SDE+ regeling buitengewoon aantrekkelijk voor grotere zon-PV projecten. De regeling was einde van het jaar zwaar

overtekend (met 1,6 miljard euro!) en is onduidelijk hoeveel projecten doorgang zullen vinden.

Brede Stroomversnelling

Ook aan de vraagkant is er veel aan de hand. Op de laatste bijeenkomst van de Borgingscommissie Energieakkoord werden enkele resultaten van het project Stroomversnelling gepresenteerd. Dit initiatief van zes woningcorporaties en vier bouwbedrijven beoogt om in korte tijd 10.000 bestaande woningen energieneutraal te maken door vergaande isolatie, inzet van warmtepompen en zon-PV. Die actie verloopt na aanvankelijke scepsis nu heel voorspoedig. Ondertussen is al sprake van een 'brede Stroomversnelling', waarbij ook netbeheerders en industriële bedrijven zich aansluiten om tot een groter aantal woningen te komen en verdere kostprijsverlaging te realiseren. Ook worden nu afspraken over maatschappelijk vastgoed zoals scholen gemaakt. Gepoogd wordt landelijke eenheid in vergunningen te krijgen (nu moet per project bekeken worden of vleermuizen geen last hebben van isolatie) en de wetgeving wordt aangepast, zodanig dat corporaties kunnen voorfinancieren en de lagere energierekening deels betaald kan worden door hogere huur. Voorzien is dat in 2020 111.000 bestaande woningen energieneutraal zullen zijn: dan ga je het op straat echt zien.

Pieter Boot is verbonden aan het Planbureau voor de Leefomgeving.

Nieuwe dynamiek

Zowel aan de aanbod- als aan de vraagkant van de energiemarkt is zo een nieuwe dynamiek aan het ontstaan. Op het ECN-PBL-symposium werd geconstateerd dat dit maatschappelijk van groot belang is, maar vooralsnog niet tot heel grote getallen zal leiden. Het Energieakkoord is de logische plaats waar dit samenkomt. De rijksoverheid zit niet langer in de cockpit, maar blijft een essentiële partij. Zeker waar het aankomt op het creëren van robuuste financiële randvoorwaarden voor decentrale exploitatie van het duurzaam decentrale aanbod. Niemand anders kan de wet wijzigen. Maar het werkelijke initiatief tot verandering is aan het verschuiven. ■